

Razvoj komunikacijskih vještina djece u predprimarnom razdoblju s obzirom na uporabu novih medija

Keder, Zrinka

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:008476>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-03**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

Sveučilište u Zagrebu

Učiteljski fakultet

Odsjek za odgojiteljski studij

Keder Zrinka

ZAVRŠNI RAD

**Razvoj komunikacijskih vještina djece u predprimarnom
razdoblju s obzirom na uporabu novih medija**

Čakovec, rujan 2024.

Sveučilište u Zagrebu

Učiteljski fakultet

Odsjek za odgojiteljski studij

Keder Zrinka

ZAVRŠNI RAD

**Razvoj komunikacijskih vještina djece u predprimarnom
razdoblju s obzirom na uporabu novih medija**

Mentorica: mr. sc. Ana Valjak Čunko

Čakovec, rujan 2024.

Sadržaj

1. Uvod.....	4
2. Komunikacijske vještine djece predprimarnog razdoblja u eri novih medija	5
2.1. Definicija i značaj ranog razvoja komunikacijskih vještina kod djece	5
2.2. Konceptualizacija pojma novih medija u kontekstu predprimarnog obrazovanja djece.....	7
3. Teorijski okvir za razumijevanje utjecaja novih medija na razvoj komunikacije kod djece.....	11
3.1. Sociokulturna teorija.....	11
3.2. Teorija medijskog bogatstva.....	11
3.3. Teorija kognitivnog opterećenja.....	12
3.4. Teorija uma	12
3.5. Teorija simboličke interakcije	13
3.6. Ekološka teorija sustava	13
4. Empirijska istraživanja o utjecaju novih medija na jezični razvoj	15
4.1. Čimbenici koji moderiraju utjecaj novih medija na jezični razvoj.....	16
5. Utjecaj novih medija na razvoj komunikacijskih vještina djece predprimarnog razdoblja.....	17
5.1. Pozitivni utjecaji digitalnih tehnologija	18
5.2. Negativni utjecaji digitalnih medija.....	19
5.3. Integracija novih medija u obrazovne strategije	21
5.4. Implikacije za praksu	
6. Novi mediji i razvoj emocionalne komunikacije.....	23
6.1. Potencijalni pozitivni učinci	23
7. Strategije za optimalno korištenje novih medija u razvoju komunikacijskih vještina u djece....	25
7.1. Selektivno i primjereno korištenje medija	25
7.2. Aktivna medijacija i zajedničko korištenje medija	25
7.3. Balansiranje digitalnih i tradicionalnih aktivnosti	26
7.4. Razvoj digitalne i medijske pismenosti	26
7.5. Prilagodavanje individualnim potrebama	26
8. Uloga roditelja i odgajatelja u medijaciji korištenja novih medija	27
8.1. Roditeljska medijacija.....	27
8.2. Uloga odgajatelja.....	28
8.3. Edukacija roditelja i odgajatelja.....	29
9. Etička razmatranja i pitanja digitalne pismenosti.....	30
9.1. Razvoj digitalne pismenosti.....	31
9.2. Strategije za razvoj digitalne pismenosti u predprimarnom razdoblju	32

10. Moderne pedagoške strategije za razvoj komunikacijskih vještina	33
10.1. Digitalno pripovijedanje.....	34
11. Primjeri iz prakse koji ilustriraju uspješne strategije	
11.1. Evaluacija i praćenje napretka	36
12. Zaključak.....	38
Literatura	39

SAŽETAK:

U današnje moderno doba mediji su postali neizostavan alat u procesu razvoja i unaprjeđenja komunikacije. U radu su uključena poglavlja vezana uz definiciju, značaj i uloge novih medija u razvoju komunikacijskih vještina kod djece, s aspekta pozitivnih i negativnih učinaka njihova utjecaja, zatim slijedi teorijski okvir razvoja komunikacijskih vještina kod djece s obzirom na uporabu novih medija. Nadalje, u radu je uključena detaljna analiza i evaluacija moderih pedagoških strategija razvoja komunikacijskih vještina u djece predprimarnog razdoblja koja obuhvaća optimalnu integraciju tehnologije u nastavi, razvoj kritičkog razmišljanja, poticanje suradnje i timskog rada, zajedno s konkretnim uspješnim primjerima iz prakse. Cilj ovoga rada je analizirati, kritički preispitati i razumjeti kako upotreba novih medija, poput pametnih telefona, laptopa, tableta i dr., utječe na razvoj komunikacijskih vještina djece u predprimarnom razdoblju te identificirati načine usmjeravanja i poboljšavanja tih vještina kroz moguće pedagoške strategije.

Ključne riječi: novi mediji, komunikacijske vještine, predprimarno razdoblje, pedagoške strategije, integracija tehnologije

1. Uvod

U suvremeno doba tehnološke revolucije, digitalni mediji postali su novi neizostavni segment svakodnevnoga života ljudi, oblikujući način na koji ljudi komuniciraju, uče, pa čak i razmišljaju. Ovaj proces digitalizacije ne zaobilazi niti najmlađe članove društva, stoga je danas tehnologija gotovo jednako zastupljena u životima djece predprimarnog razdoblja, u kojemu oni tek usvajaju osnovna kognitivna znanja i vještine. U tome kontekstu, upravo razvoj komunikacijskih vještina u ranome djetinjstvu označava djetetovu sposobnost izražavanja, socijalizacije, kao i učenja te kritičkog razmišljanja.

Razvoj komunikacijskih vještina kod djece predprimarnog razdoblja, s obzirom na uporabu novih medija, postaje ključna tema za istraživanje, jer se postavlja pitanje kako digitalni alati i platforme utječu na njihov sveukupni razvoj. S obzirom na to da su komunikacijske vještine temelj za buduće akademske i životne uspjehe, važno je razumjeti na koji način mediji oblikuju te vještine.

Ovaj rad nastoji istražiti kako suvremena tehnologija utječe na sposobnost djece da se izraze, socijaliziraju i razviju kritičko razmišljanje. Naglasak će biti na analizu specifičnih digitalnih alata i platformi koje su prisutne u svakodnevnom životu djece, a koje posjeduju značajan potencijal u oblikovanju njihovih komunikacijskih vještina. Istraživanje će također identificirati potencijalne prednosti i nedostat takve interakcije s medijima, pružajući uvid u to koje strategije mogu biti najdjelotovornije u poticanju pozitivnih ishoda razvoja komunikacijske vještine u djece predprimarnog razdoblja.

Važnost navedenog rada proizlazi iz sve veće prisutnosti tehnologije u životima djece i potrebe za dubljim razumijevanjem njenih učinaka na njihov razvoj. Uz rastuću uporabu digitalnih uređaja u najranijim faza života, potrebno je osigurati da se ti alati koriste na način koji će podržati, a ne ometati, razvoj temeljnih vještina. Uvidi dobiveni ovim radom mogu poslužiti kao smjernice za roditelje, odgajatelje i znanstvenike, omogućujući im da bolje upravljaju korištenjem digitalnih medija u kontekstu razvoja dječjih komunikacijskih vještina te da prepoznaju potencijalne rizike i prilike koje digitalna okruženja donose.

2. Komunikacijske vještine djece predprimarnog razdoblja u eri novih medija

Prema američkom istraživačkom članku Hart i Risley iz 2018. godine razvoj komunikacijskih vještina kod djece predstavlja temeljni aspekt njihovog sveobuhvatnog razvoja. Komunikacija, kao proces razmjene informacija, misli, osjećaja i ideja, obuhvaća širok spektar verbalnih i neverbalnih elemenata (Swaminathan i Wright, 2017.). U ranom djetinjstvu, ovaj razvoj uključuje govor, jezik, slušanje, razumijevanje, te neverbalne oblike komunikacije poput gestikulacije, mimike i kontakta očima (Hart i Risley, 2018.). Kroz bogatstvo interakcija i iskustava, djeca ne samo da uče komunicirati već i razvijaju ključne kognitivne, socijalne i emocionalne vještine koje su od vitalnog značaja za njihov budući akademski i životni uspjeh (Dogan, 2018.).

U kontekstu suvremenog obrazovanja, razvoj komunikacijskih vještina dobiva dodatnu dimenziju kroz korištenje novih medija (Dogan, 2018.). Digitalne tehnologije i platforme pružaju interaktivna i prilagodljiva obrazovna iskustva koja mogu značajno obogatiti proces učenja. Korištenje novih medija u obrazovanju može podržati razvoj različitih vještina, uključujući komunikacijske vještine, te pružiti djeci prilike za interaktivno učenje i igru (Swaminathan i Wright, 2017.).

2.1. Definicija i značaj ranog razvoja komunikacijskih vještina kod djece

Komunikacijske vještine odnose se na sposobnost izražavanja misli, osjećaja i ideja putem verbalne i neverbalne komunikacije (Swaminathan i Wright, 2017.). U ranome djetinjstvu, ove vještine uključuju razvoj govora, jezika, slušanja, razumijevanja, kao i neverbalnih oblika komunikacije poput gesti, mimike i kontakta očima. Prema literaturi američkoga istraživačkoga rada komunikacijske vještine definiraju se kao “sposobnosti koje omogućuju djeci da razumiju i budu razumljena, koristeći verbalne i neverbalne oblike izražavanja” (Swaminathan i Wright, 2017.; str 2.). Nadalje, članak korejskog istraživačkog instituta ističe da komunikacijske vještine podrazumijevaju sve oblike izražavanja, uključujući govor, slušanje, razumijevanje i neverbalne znakove (Dogan, 2018.; str 90.).

Važnost razvoja komunikacijskih vještina u djeteta proizlazi iz više razloga. Prije svega, komunikacija djeci omogućuje razmjenu informacija i učenja novih pojmova. Razvijanjem

jezičnih sposobnosti, djeca poboljšavaju svoje sposobnosti razmišljanja i rješavanja problema (Dogan, 2018.; str 90.). “Razvoj jezičnih vještina izravno utječe na sposobnost djece da se uključe u složenije kognitivne aktivnosti” (Swaminathan i Wright, 2017.; str 3.). Dogan dodatno objašnjava kako su jezične vještine i kognitivni razvoj međusobno uzajamno povezani, te da napredak u jednom području često potiče napredak u drugom (Dogan, 2018.).

Kroz komunikaciju, djeca uspostavljaju socijalne veze i grade odnose s vršnjacima i odraslima. Takve interakcije imaju ključnu ulogu u razvoju empatije, suradnje i timskog rada. “Komunikacijske vještine omogućuju djeci da sudjeluju u društvenim interakcijama koje su ključne za njihov socijalni razvoj” (Swaminathan i Wright, 2017; str 4.). Također, važno je naglasiti kako socijalne interakcije obogaćuju djetetovo iskustvo i potiču razvoj komunikacijskih sposobnosti kroz igru i zajedničke aktivnosti (Dogan, 2018.). U tome kontekstu, važno je i istaknuti kako “djeca koja su izložena bogatijem jezičnom okruženju razvijaju bolje socijalne vještine i imaju veći broj socijalnih interakcija” (Hart i Risley, 1995.; str 111.).

Komunikacijske vještine također omogućuju djeci da izraze svoje emocije i potrebe, što je važno za regulaciju emocija i razvoj emocionalne inteligencije. “Izražavanje emocija putem jezika pomaže djeci u razvoju emocionalne regulacije i razumijevanja svojih i tuđih osjećaja” (Swaminathan i Wright, 2017.; str 5.). “Razvijene komunikacijske vještine omogućuju djeci bolju regulaciju emocija i izražavanje empatije” (Dogan, 2018; str. 99.).

Djeca koja rano razviju dobre komunikacijske vještine često imaju bolje rezultate u školi. Jezici i sposobnost izražavanja pomažu djeci u učenju čitanja, pisanja i drugih akademskih vještina. “Rana jezična kompetencija predviđa kasniji akademski uspjeh, osobito u područjima čitanja i pisanja” (Swaminathan i Wright, 2017.; str. 6.). Članak Doğan također naglašava važnost ovih vještina za školski uspjeh, ističući da “djeca s razvijenim jezičnim vještinama pokazuju bolje rezultate u akademskim postignućima” (Dogan, 2018.; str. 100). “Djeca koja su imala bogato jezično iskustvo u ranoj dobi pokazala su se bolje pripremljenima za školske zahtjeve i imala su bolji akademski uspjeh” (Hart i Risley, 1995.; str 111.).

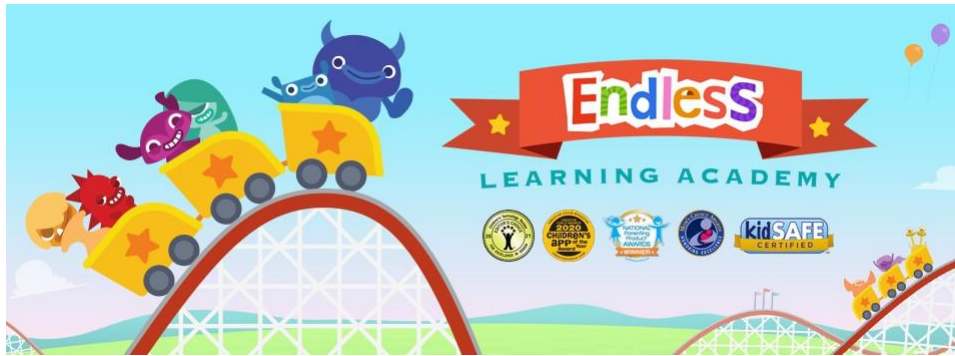
Razvoj komunikacijskih vještina u ranom djetinjstvu ključan je za sveobuhvatan razvoj djeteta. Te vještine ne samo da omogućuju djeci da se uspješno izražavaju i razumiju druge, već i potiču njihov kognitivni, socijalni, emocionalni i akademski razvoj (Swaminathan i Wright, 2017.; str. 11). Važno je da edukatori i roditelji prepoznaju i podržavaju razvoj ovih vještina kroz različite aktivnosti i korištenje tehnologije (Dogan, 2018.; str. 100).

2.2. Konceptualizacija pojma novih medija u kontekstu predprimarnog obrazovanja djece

Pojam "novi mediji" u kontekstu predprimarnog obrazovanja obuhvaća širok spektar digitalnih tehnologija i platformi. Prema Lievrouw i Livingstoneu (2006), nove medije karakterizira digitalizacija, interaktivnost, hipertekstualnost i virtualnost. Ove karakteristike omogućuju stvaranje dinamičnih, prilagodljivih i interaktivnih obrazovnih iskustava koja mogu značajno utjecati na način na koji djeca uče i komuniciraju.

U kontekstu predškolskog obrazovanja, ovi principi se manifestiraju kroz različite oblike digitalnih obrazovnih materijala i alata koji su prilagodljivi, interaktivni i često personalizirani prema potrebama pojedinog djeteta. Stoga u kontekstu predškolskog obrazovanja, novi mediji mogu uključivati:

- Interaktivne digitalne knjige i aplikacije za učenje koje često kombiniraju tekst, slike, zvuk i interaktivne elemente kako bi stvorile engaging iskustvo učenja. Primjerice, aplikacija "Endless Alphabet" koristi animirane znakove za učenje slova i riječi.
- Edukativni televizijski programi i online video sadržaji poput "Sesame Street" ili YouTube kanali poput "Numberphile" pružaju edukativni sadržaj u formatu koji je privlačan djeci.
- Tablete i pametne telefone s edukativnim aplikacijama omogućuju pristup širokom spektru edukativnih aplikacija i igara koje mogu podržati razvoj različitih vještina.
- Interaktivne igračke s digitalnim komponentama. Primjerice, roboti koji se mogu programirati ili igračke koje reagiraju na glasovne naredbe.

Slika 1: Popularna aplikacija učenja slova i riječi za djecu "Endless Alphabet"

Istraživanja pokazuju značajan porast korištenja digitalnih medija među djecom predškolske dobi. Prema izvješću Common Sense Media (2020), u Sjedinjenim Američkim Državama:

- 44% djece mlađe od 8 godina ima svoj vlastiti tablet uređaj
- Djeca u dobi od 2 do 4 godine prosječno provode 2 sata i 39 minuta dnevno koristeći ekrane
- 73% djece u dobi od 3 do 4 godine koristi mobilne uređaje za medijske aktivnosti

Slični trendovi primjećuju se i u drugim razvijenim zemljama, što naglašava važnost razumijevanja utjecaja navedenih medija na razvoj djece. S aspekta pravilne evaluacije medija u ranome djetinjstvu, Guernsey i Levine (2015) predlažu okvir za vrednovanje kvalitete i učinkovitosti korištenja medija u ranom djetinjstvu:

Sadržaj (Content): Kakva je kvaliteta i prikladnost sadržaja koji medij pruža? Kontekst

(Context): U kakvim okolnostima i s kakvom podrškom dijete koristi medij?

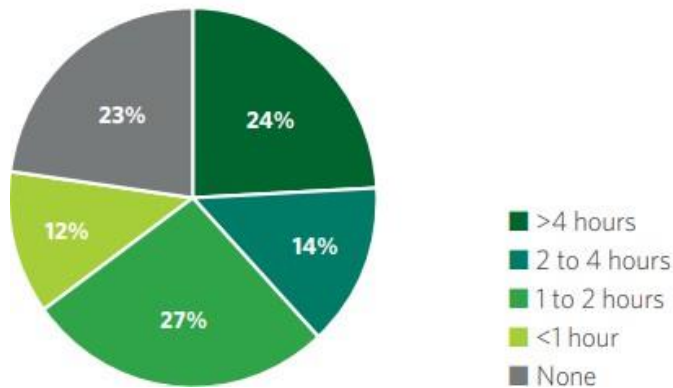
Dijete (Child): Koje su individualne karakteristike, potrebe i sposobnosti djeteta?

Takva sistematika naglašava kako utjecaj novih medija na razvoj komunikacijskih vještina ne ovisi samo o inherentnim karakteristikama medija, već i o načinu na koji se koristi i karakteristikama samog djeteta.

Navedeni grafički primjeri u nastavku preuzeti iz američkog znanstvenog časopisa Common Sense Media vjerodostojno ilustriraju kako je intenzitet upotrebe digitalnih uređaja i broj provedenih sati dnevno preko novih medija kod djece predškolskog razdoblja izuzetno velik te kako djeca u predprimarnom razdoblju, točnije 0-8 godina starosti, sve više vremena provode na novim medijima, o čemu svjedoče prosječni dnevni podaci vremena provedenog na jednom od medija.

FIGURE 1. Screen Use, by Hours, 2020

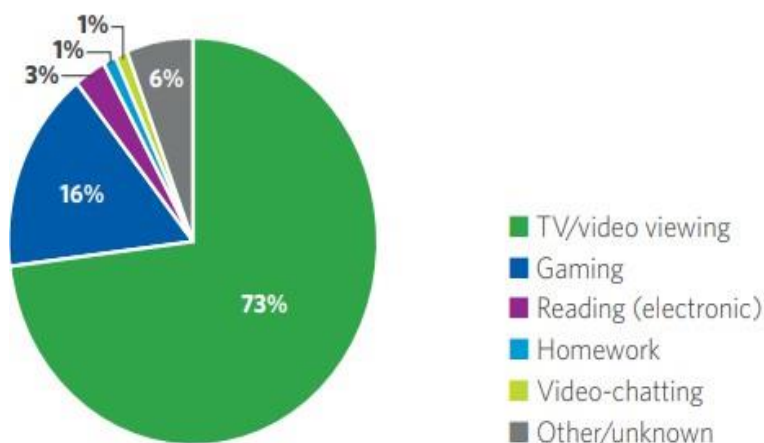
Among 0- to 8-year-olds, proportion who use screen media for ...

Slika 2: Grafički prikaz prosječnih dnevnih sati provedenih na digitalnim ekranima djece starosti 0-8 godine preuzet iz američkog znanstvenog časopisa Common Sense Media

FIGURE 2. Screen Use, by Activity, 2020

Among 0- to 8-year-olds, proportion of average daily screen time devoted to ...

Slika 3: Grafički Prikaz intenziteta korištenja pojedinih digitalnih medija djece starosti 0-8 godina preuzet iz američkog znanstvenog časopisa Common Sense Media

3. Teorijski okvir za razumijevanje utjecaja novih medija na razvoj komunikacije kod djece

Razumijevanje utjecaja novih medija na razvoj komunikacijskih vještina djece u predprimarnom razdoblju zahtijeva integraciju različitih teorijskih perspektiva. Ove teorije pružaju okvir za interpretaciju empirijskih nalaza i informiraju razvoj obrazovnih strategija.

3.1. Sociokulturna teorija

Vygotskyjeva sociokulturna teorija (1978) naglašava važnost socijalnih interakcija i kulturnih alata u kognitivnom razvoju. Prema ovoj teoriji, učenje se odvija kroz proces internalizacije, gdje djeca prvo usvajaju znanja i vještine kroz socijalnu interakciju, a zatim ih integriraju u svoje kognitivne strukture. U kontekstu novih medija, digitalne tehnologije mogu se promatrati kao kulturni alati koji posreduju u učenju i razvoju. Ova perspektiva sugerira da novi mediji mogu podržati razvoj komunikacijskih vještina kada se koriste u kontekstu smislenih socijalnih interakcija. Primjerice, zajedničko gledanje edukativnih videa ili korištenje interaktivnih aplikacija s roditeljima ili vršnjacima može pružiti priliku za bogatu jezičnu razmjenu i razvoj socijalnih vještina. Koncept "zone proksimalnog razvoja" (ZPD), koji je uveo Vygotsky, također je relevantan za razumijevanje utjecaja novih medija. ZPD predstavlja razliku između onoga što dijete može učiniti samostalno i onoga što može postići uz podršku kompetentnijeg partnera. Novi mediji, kada su dobro dizajnirani, mogu djelovati kao "scaffolding" unutar ZPD-a, pružajući prilagodenu podršku koja omogućuje djetetu da razvije nove komunikacijske vještine.

3.2. Teorija medijskog bogatstva

Teorija medijskog bogatstva (Daft Lengel, 1986) pruža okvir za razumijevanje kako različiti mediji variraju u svojoj sposobnosti prenošenja informacija i facilitiranja razumijevanja [9]. Prema ovoj teoriji, "bogatiji" mediji su oni koji mogu prenijeti više informacijskih znakova (npr. neverbalni znakovi, ton glasa), omogućiti brzu povratnu informaciju i personalizirati poruke. U kontekstu razvoja komunikacijskih vještina u predprimarnom razdoblju, ova teorija sugerira da bi "bogatiji" novi mediji mogli biti učinkovitiji u podržavanju razvoja kompleksnih komunikacijskih vještina. Primjerice, videokonferencijski alati koji omogućuju face-to-face komunikaciju mogli bi biti učinkovitiji u razvoju socijalnih komunikacijskih vještina od tekstualnih medija. Međutim, važno je napomenuti da "bogatstvo" medija ne znači nužno bolji ishod učenja u svim

situacijama. Za neke zadatke ili aspekte komunikacije, "siromašniji" mediji mogu biti prikladniji, posebno kada je cilj fokusirati pažnju djeteta na specifične aspekte komunikacije.

3.3. Teorija kognitivnog opterećenja

Teorija kognitivnog opterećenja (Sweller, 1988) bavi se načinom na koji kognitivni resursi pojedinca utječu na učenje. Prema ovoj teoriji, učenje je najučinkovitije kada je kognitivno opterećenje optimizirano - dovoljno izazovno da potakne učenje, ali ne toliko zahtjevno da preoptereći kognitivne kapacitete učenika. U kontekstu novih medija i razvoja komunikacijskih vještina, ova teorija sugerira da bi dizajn i korištenje digitalnih alata trebali biti prilagođeni kognitivnim kapacitetima djece predškolske dobi. Prekomjerna stimulacija ili složenost može dovesti do kognitivnog preopterećenja, što može negativno utjecati na učenje i razvoj komunikacijskih vještina. S druge strane, dobro dizajnirani novi mediji mogu pomoći u optimizaciji kognitivnog opterećenja, primjerice kroz: segmentaciju složenih informacija u manje, lakše probavljive dijelove, zatim korištenje multimodalnih prezentacija (npr. kombinacija vizualnih i auditivnih informacija) za podršku razumijevanju te pružanje interaktivnih elemenata koji omogućuju djeci da aktivno manipuliraju i istražuju koncepte, što može poboljšati razumijevanje.

3.4. Teorija uma

Razvoj teorije uma ključan je za socijalne komunikacijske vještine i empatiju. U kontekstu novih medija, ova teorija je relevantna na nekoliko načina jer obuhvaća: činjenicu kako novi mediji često uključuju virtualne interakcije (npr. kroz avatare ili likove u igrama) koje mogu pružiti prilike za vježbanje teorije uma u kontroliranom okruženju. Također, narativni mediji koji uključuju digitalne priče i interaktivne knjige mogu poticati razvoj teorije uma kroz prezentaciju različitih perspektiva i emocionalnih stanja likova.

Istraživanja sugeriraju da neki oblici novih medija mogu podržati razvoj teorije uma. Primjerice, studija koju su proveli Mar i sur. (2010) pokazala je pozitivnu korelaciju između izloženosti fikcijskim narativima (uključujući one prezentirane putem novih medija) i sposobnosti teorije uma kod djece. Međutim, važno je napomenuti da prekomjerno oslanjanje na virtualne interakcije može potencijalno ograničiti razvoj teorije uma u stvarnim socijalnim situacijama. Stoga je ključno osigurati ravnotežu između korištenja novih medija i izravnih socijalnih interakcija.

3.5. Teorija simboličke interakcije

Teorija simboličke interakcije, naglašava važnost simbola i značenja u socijalnim interakcijama. Prema ovoj teoriji, ljudi djeluju prema stvarima na temelju značenja koja te stvari za njih imaju, a ta značenja proizlaze iz socijalnih interakcija (Ackermann i Sur. 2018.). U kontekstu novih medija i razvoja komunikacijskih vještina, ova teorija je relevantna na nekoliko načina:

1. Digitalni simboli: Novi mediji često koriste ikone, emoji-e i druge digitalne simbole kao sredstva komunikacije. Razumijevanje i korištenje ovih simbola može se promatrati kao novi oblik simboličke interakcije koji djeca moraju savladati (Ackermann i Sur. 2018).
2. Virtualni identiteti: U digitalnom okruženju, djeca mogu eksperimentirati s različitim identitetima (npr. kroz avatare ili likove u igrama), što može utjecati na njihovo razumijevanje sebe i drugih (Ackermann i Sur. 2018).
3. Digitalna kultura: Novi mediji stvaraju specifične kulturne kontekste s vlastitim normama i značenjima, koje djeca moraju naučiti interpretirati i navigirati. Istraživanje koje su proveli Ackermann i Sur. (2018) sugerira da izloženost digitalnim simbolima i virtualnim interakcijama može utjecati na razvoj simboličkog mišljenja kod djece predškolske dobi. Međutim, autori naglašavaju važnost medijacije odraslih u ovom procesu kako bi se osiguralo da djeca razviju kritičko razumijevanje digitalnih simbola i njihovih značenja.

3.6. Ekološka teorija sustava

Bronfenbrennerova ekološka teorija sustava (1979) pruža okvir za razumijevanje kako različiti slojevi okolinskih sustava utječu na razvoj djeteta. Prema ovoj teoriji, dijete se razvija unutar kompleksnog sustava odnosa koji su pod utjecajem višestrukih razina okoline. U kontekstu novih medija, ova teorija sugerira da utjecaj digitalnih tehnologija na razvoj komunikacijskih vještina ne može biti promatran izolirano, već mora biti razmatran u kontekstu šireg ekološkog sustava djeteta[10]. To uključuje:

- 1. Mikrosustav: Neposredno okruženje djeteta, uključujući obitelj i vrtić. Način na koji se novi mediji koriste u ovim okruženjima izravno utječe na razvoj komunikacijskih vještina.
- 2. Mezosustav: Interakcije između različitih mikrosustava. Primjerice, kako se korištenje novih

medija kod kuće usklađuje s pristupom u vrtiću.

- 3. Egzosustav: Širi socijalni kontekst koji neizravno utječe na dijete. To može uključivati medijske politike ili društvene norme vezane uz korištenje tehnologije.
- 4. Makrosustav: Kulturni kontekst, uključujući vrijednosti i vjerovanja o ulozi tehnologije u obrazovanju i razvoju djece.
- 5. Kronosustav: Promjene tijekom vremena, uključujući tehnološke inovacije i promjene u društvenom odnosu prema novim medijima. Ova perspektiva naglašava važnost holističkog pristupa u razumijevanju i upravljanju utjecajem novih medija na razvoj komunikacijskih vještina. Primjerice, studija koju su proveli Lauricella i sur. (2015) pokazala je da su roditeljski stavovi prema tehnologiji i njihovo vlastito korištenje medija snažni prediktori korištenja medija kod djece, što podržava važnost razmatranja šireg ekološkog konteksta.

4. Empirijska istraživanja o utjecaju novih medija na jezični razvoj

Jezični razvoj ključna je komponenta komunikacijskih vještina i područje koje privlači značajnu pažnju istraživača u kontekstu utjecaja novih medija. Empirijska istraživanja u ovom području pružaju mješovite rezultate, ukazujući na kompleksnost odnosa između izloženosti novim medijima i jezičnog razvoja kod djece.

Nekoliko istraživanja koje je proveo američki znanstvenik Plowman i njegovi suradnici identificiralo je potencijalne prednosti novih medija na jezični razvoj djece u predprimarnom razdoblju.

Istraživanja su pokazala kako gledanje edukativnih televizijskih programa, posebno onih dizajniranih za poticanje jezičnog razvoja, može dovesti do značajnog povećanja vokabulara kod predškolske djece. Slični rezultati primijećeni su i kod korištenja edukativnih aplikacija fokusiranih na jezik. Također, istraživanja impliciraju kako interaktivne računalne igre mogu poboljšati fonološku svijest kod predškolske djece, posebno kod djece s rizikom od jezičnih teškoća.

Nadalje, istraživanje koje su proveli Krcmar i Cingel (2014) pokazalo je da djeca koja su čitala interaktivne e-knjige pokazuju bolje razumijevanje priče i sposobnost prepričavanja u usporedbi s tradicionalnim knjigama.

Međutim, neka istraživanja identificirala su potencijalne negativne učinke ili ograničenja novih medija u kontekstu jezičnog razvoja.

Također, otkriveno je da povećano gledanje televizije u ranom djetinjstvu može biti povezano sa smanjenim jezičnim inputom od strane roditelja, što može negativno utjecati na jezični razvoj. Nadalje, neki televizijski programi mogu biti povezani s kašnjenjem u jezičnom razvoju, posebno ako potiču pasivno gledanje bez aktivne jezične interakcije.

4.1. Čimbenici koji moderiraju utjecaj novih medija na jezični razvoj

Istraživanja sugeriraju da nekoliko čimbenika može moderirati utjecaj novih medija na jezični razvoj (Linebarger Walker, 2005).:

1. Kvaliteta sadržaja: Visokokvalitetni, edukativni sadržaj dizajniran za poticanje jezičnog razvoja pokazuje konzistentnije pozitivne učinke (Linebarger Walker, 2005).
2. Interaktivnost: Mediji koji potiču aktivno sudjelovanje i interakciju pokazuju bolje rezultate u poticanju jezičnog razvoja u usporedbi s pasivnim medijima
3. Zajedničko korištenje medija: Prisutnost i aktivno sudjelovanje roditelja ili odgajatelja tijekom korištenja medija može značajno poboljšati jezične ishode (Linebarger Walker, 2005)..
4. Dob djeteta: Utjecaj novih medija može varirati ovisno o dobi djeteta, s potencijalno većim rizicima za najmlađu djecu (do 2 godine) i većim potencijalnim koristima za stariju predškolsku djecu.
5. Individualne razlike: Faktori poput temperamenta djeteta, postojećih jezičnih sposobnosti i obiteljskog konteksta mogu utjecati na to kako novi mediji utječu na jezični razvoj (Linebarger Walker, 2005).

5. Utjecaj novih medija na razvoj komunikacijskih vještina djece predprimarnog razdoblja

Jedan od ključnih aspekata razvoja djece je razvoj komunikacijskih vještina, koje uključuju sposobnost izražavanja misli, osjećaja i ideja putem verbalne i neverbalne komunikacije (Linebarger Walker, 2005). U ranom djetinjstvu, ove vještine uključuju razvoj govora, jezika, slušanja, razumijevanja, kao i neverbalnih oblika komunikacije poput gesti, mimike i kontakta očima. Komunikacijske vještine igraju ključnu ulogu u cjelokupnom razvoju djeteta, uključujući kognitivni, socijalni, emocionalni i akademski razvoj (McPake i Stephen 2012). Stoga je važno razumjeti kako novi medije utječu na ove vještine kod djece predškolske dobi.

U posljednjih nekoliko desetljeća, tehnološki napredak donio je digitalne medije u svakodnevni život, uključujući živote najmlađih članova društva. Djeca predškolske dobi sada imaju pristup različitim digitalnim uređajima kao što su pametni telefoni, tableti, računala i televizori. Navedeni uređaji nude širok spektar sadržaja, od edukativnih aplikacija i igara do animiranih filmova i televizijskih emisija. Nove medije uključuju i sve više rastuće i popularne društvene mreže poput TikToka i YouTubea, koje su postale popularne platforme među djecom i mladima. Iako novi mediji mogu pružiti brojne prednosti u obrazovanju djece, omogućujući im pristup informacijama, edukativnim resursima i interaktivnim alatima koji mogu potaknuti učenje i razvoj, postoji rastuća zabrinutost oko mogućih negativnih utjecaja na razvoj djece, osobito na razvoj njihovih komunikacijskih vještina (McPake i Stephen 2012).

5.1. Pozitivni utjecaji digitalnih tehnologija

Digitalni mediji mogu značajno potaknuti razvoj komunikacijskih vještina kod djece kroz interaktivne aplikacije i obrazovne programe.

Prema istraživanju Marsh i Bishopa (2014), interaktivne aplikacije koje uključuju elemente igre mogu poboljšati jezične sposobnosti djece predškolske dobi. Djeca koja koriste takve aplikacije često pokazuju napredak u vokabularu i razumijevanju jezika. Autori ističu kako uporaba tablet računala kod kuće i u vrtiću može biti učinkovita metoda za poticanje rane pismenosti, omogućujući djeci pristup različitim obrazovnim sadržajima.

Plowman, McPake i Stephen (2012) također ističu da digitalni mediji omogućuju djeci pristup različitim oblicima sadržaja koji mogu potaknuti njihovu znatiželju i želju za učenjem. Korištenje tablet računala i pametnih telefona za pristup obrazovnim aplikacijama može pomoći djeci da razviju vještine čitanja i pisanja, kao i sposobnost kritičkog razmišljanja.

Kroz interaktivne priče i igre, djeca uče nove riječi i koncepte, što doprinosi njihovom jezičnom razvoju. Autori McPake i Stephen (2012) navode kako digitalni mediji mogu pružiti personalizirana iskustva učenja koja su prilagođena individualnim potrebama djece, što može dodatno potaknuti njihov razvoj.

Osim toga, digitalni mediji mogu omogućiti djeci razvoj socijalnih vještina kroz interaktivne igre i aplikacije koje zahtijevaju suradnju i komunikaciju s vršnjacima.

Prema istraživanju Marsh i Bishopa (2014), djeca koja koriste digitalne medije za igranje društvenih igara često pokazuju bolje socijalne vještine i veću spremnost za suradnju. Autori ističu kako digitalne igre mogu biti koristan alat za poticanje socijalne interakcije i razvoja komunikacijskih vještina, osobito u kontekstu timskog rada i rješavanja problema.

Prema studiji Chiona i Blaika (2007), digitalni mediji također mogu poslužiti kao sredstvo za poticanje kreativnosti kod djece. Korištenje digitalnih alata za stvaranje priča, crtanje i druge kreativne aktivnosti može pomoći djeci u izražavanju svojih ideja i emocija na nove načine. Autori naglašavaju kako je važno da roditelji i edukatori podržavaju takve aktivnosti kako bi potaknuli cjelokupni razvoj djece.

5.2. Negativni utjecaji digitalnih medija

Unatoč potencijalnim prednostima, postoji zabrinutost kako prekomjerna uporaba digitalnih medija može negativno utjecati na razvoj komunikacijskih vještina kod djece.

Prema studiji koju su proveli Plowman, McPake i Stephen (2012), prekomjerna uporaba televizije u ranom djetinjstvu povezana je s kasnijim poteškoćama u razvoju jezika i komunikacijskih vještina. Djeca koja provode previše vremena pred ekranima imaju manje prilika za verbalne interakcije s vršnjacima i odraslima, što može usporiti njihov jezični razvoj. Autori također ističu kako prekomjerna izloženost televiziji može dovesti do pasivnog primanja informacija, umjesto aktivnog sudjelovanja u komunikaciji, što može negativno utjecati na razvoj kritičkog mišljenja i kreativnosti.

Byron (2008) također naglašava da prekomjerna uporaba digitalnih medija može smanjiti kvalitetu socijalnih interakcija. Djeca koja se oslanjaju na digitalne medije kao primarni oblik komunikacije mogu imati poteškoća u razumijevanju neverbalnih znakova i emocionalnih izraza drugih ljudi. Ova smanjena sposobnost socijalne interakcije može negativno utjecati na njihovu sposobnost razvijanja empatije i suradnje s drugima.

Byron ističe kako je važno da roditelji i edukatori postave jasne granice i pravila o korištenju digitalnih medija kako bi osigurali uravnotežen razvoj komunikacijskih vještina kod djece.

Plowman, McPake i Stephen (2012) također upozoravaju na moguće negativne učinke prekomjerne uporabe digitalnih medija.

Autori ističu kako djeca koja provode previše vremena pred ekranima mogu razviti ovisnost o tehnologiji, što može dovesti do smanjenja interesa za druge aktivnosti, uključujući fizičku igru i socijalne interakcije. Studija naglašava važnost postavljanja jasnih granica i poticanja raznovrsnih aktivnosti kako bi se osigurao uravnotežen razvoj djece.

Prema studiji Anderson i Subrahmanyama (2017), djeca koja provode previše vremena na društvenim mrežama kao što su TikTok ili gledajući kratke YouTube videozapise (shorts) mogu razviti kratkotrajnu pažnju i smanjenu sposobnost fokusiranja na dulje aktivnosti.

Djeca koja su stalno izložena brzim izmjenama vizualnih i auditivnih podražaja mogu imati poteškoća u održavanju koncentracije, što može negativno utjecati na njihove komunikacijske vještine i sposobnost dubokog razmišljanja McPake i Stephen (2012).

Osim toga, prekomjerna uporaba digitalnih medija može dovesti do smanjenja vremena provedenog u fizičkim aktivnostima i igranju na otvorenom, što može negativno utjecati na sveukupni razvoj djeteta. Prema istraživanju koje su proveli Byron (2008), djeca koja provode previše vremena pred ekranima imaju manju fizičku aktivnost i veću vjerojatnost za razvoj pretilosti. Autori ističu kako je važno osigurati ravnotežu između vremena provedenog pred ekranima i vremena provedenog u fizičkim aktivnostima kako bi se osigurao zdrav razvoj djece.

5.3. Integracija novih medija u obrazovne strategije

Unatoč rizicima, pravilna integracija novih medija u obrazovne strategije može pružiti značajne koristi za razvoj komunikacijskih vještina kod djece predškolske dobi. Važno je da roditelji i edukatori pažljivo biraju obrazovne aplikacije i programe koji su prilagođeni dobi djece i potiču interakciju i učenje (McPake i Stephen 2012).

Prema studiji Marsh i Bishopa (2014), korištenje novih medija u kombinaciji s tradicionalnim oblicima učenja može pružiti najbolje rezultate. Djeca koja sudjeluju u aktivnostima koje kombiniraju čitanje, razgovor i korištenje digitalnih alata pokazuju veći napredak u razvoju komunikacijskih vještina.

Plowman, McPake i Stephen (2012) predlažu nekoliko smjernica za integraciju novih medija u obrazovne strategije. Prvo, važno je osigurati da su digitalni sadržaji interaktivni i prilagođeni dobi djece. Interaktivne aplikacije i igre koje potiču djecu na aktivno sudjelovanje i komunikaciju mogu značajno doprinijeti njihovom razvoju. Drugo, roditelji i edukatori trebaju osigurati ravnotežu između vremena provedenog pred ekranima i drugih aktivnosti kao što su igranje na otvorenom, čitanje knjiga i verbalne interakcije s vršnjacima i odraslima. Konačno, važno je pratiti i ograničiti vrijeme koje djeca provode pred ekranima kako bi se osigurao uravnotežen razvoj.

Konkretan primjer pozitivnog utjecaja digitalnih medija na razvoj komunikacijskih vještina kod djece može se vidjeti kroz rad popularne YouTuberice Ms. Rachel. Njezini videozapisi namijenjeni su maloj djeci i fokusiraju se na razvoj govora i jezika kroz pjesme, rime i jednostavne igre. Ms. Rachel koristi pristup koji uključuje ponavljanje, jasnu artikulaciju i vizualne stimulacije kako bi djeca mogla lakše pratiti i usvojiti nove riječi i izraze.

Prema istraživanju Marsh i Bishopa (2014), takvi interaktivni sadržaji mogu pomoći djeci u poboljšanju jezičnih vještina i poticanju verbalne komunikacije.

Byron (2008) ističe da je ključna uloga roditelja i edukatora u pružanju podrške i vodenja djeci u korištenju novih medija. Roditelji i edukatori trebaju biti svjesni sadržaja kojem su djeca izložena i osigurati da su ti sadržaji edukativni i prikladni za njihovu dob. Također, važno je poticati verbalne interakcije s djecom tijekom korištenja novih medija, kako bi se osiguralo da djeca aktivno sudjeluju u komunikaciji i učenju.

Zaključno, novi mediji imaju značajan utjecaj na razvoj komunikacijskih vještina kod djece

predškolske dobi. Dok interaktivne aplikacije i obrazovni programi mogu potaknuti jezični razvoj, prekomjerna uporaba novih medija može imati negativne posljedice (McPake i Stephen 2012). Stoga je ključno pronaći ravnotežu i osigurati da djeca imaju dovoljno prilika za verbalne i neverbalne interakcije s vršnjacima i odraslima. Integracija novih medija u obrazovne strategije, uz pažljivo odabiranje kvalitetnih sadržaja, može pomoći u maksimiziranju koristi i minimiziranju rizika (Byron, 2008). Roditelji i edukatori igraju ključnu ulogu u osiguravanju da djeca koriste nove medije na način koji potiče njihov sveobuhvatan razvoj.

Slika 4: Panel popularne američke Youtuberice specijalizirane za razvoj komunikacije djece predprimarnog doba; preuzeto sa: <https://www.youtube.com/@msrachel?app=desktop>

6. Novi mediji i razvoj emocionalne komunikacije

Emocionalna komunikacija, koja uključuje sposobnost prepoznavanja, razumijevanja i izražavanja emocija, ključna je komponenta socijalnih interakcija i općeg emocionalnog razvoja (Slovák i Fitzpatrick, 2015). Utjecaj novih medija na razvoj emocionalne komunikacije kod djece u predprimarnom razdoblju je područje rastućeg interesa među istraživačima.

6.1. Potencijalni pozitivni učinci

Istraživanja su identificirala nekoliko načina na koje novi mediji mogu podržati razvoj emocionalne komunikacije. Primjerice, digitalne aplikacije i igre koje se fokusiraju na prepoznavanje facijalnih ekspresija i emocionalnih stanja mogu poboljšati sposobnost djece da identificiraju emocije (Slovák i Fitzpatrick, 2015). Nadalje, interaktivne priče i aplikacije mogu pomoći u proširenju emocionalnog vokabulara djece, omogućujući im da preciznije izraze svoja emocionalna stanja. Neke digitalne igre i virtualne simulacije dizajnirane su za poticanje empatije, omogućujući djeci da iskuse situacije iz različitih perspektiva (Kirkorian, 2008).. Također, određene aplikacije i igre mogu podučavati strategije emocionalne regulacije kroz interaktivne scenarije i vježbe.

Prekomjerno korištenje novih medija, može smanjiti prilike za izravne emocionalne interakcije s drugima, koje su ključne za razvoj emocionalne inteligencije. Izloženost određenim vrstama medijskog sadržaja može potencijalno dovesti do emocionalne desenzibilizacije, posebno u kontekstu nasilnog sadržaja (Byron, 2008).

Neke digitalne igre i aplikacije mogu poticati frustraciju i impulzivne reakcije, što može negativno utjecati na razvoj emocionalne regulacije (Radesky i sur., 2016). Također, prekomjerno korištenje socijalnih medija, čak i u ograničenim oblicima dostupnim predškolskoj djeci, može biti povezano s povećanim rizikom od anksioznosti i depresije (Slovák i Fitzpatrick, 2015).

Nekoliko faktora može utjecati na način kako novi mediji utječu na razvoj emocionalne komunikacije. Mediji specifično dizajnirani za poticanje emocionalnog razvoja mogu imati pozitivnije učinke od općih medijskih sadržaja (Byron, 2008).

Aktivno sudjelovanje roditelja u korištenju medija, uključujući razgovore o emocionalnim aspektima medijskog sadržaja, može pojačati pozitivne učinke i ublažiti negativne (Rasmussen i sur., 2016). Utjecaj novih medija na emocionalnu komunikaciju može varirati ovisno o razvojnoj fazi djeteta, s potencijalno većom osjetljivošću u ranijim godinama (Slovák i Fitzpatrick, 2015.)

Faktori poput temperamenta djeteta, postojećih emocionalnih vještina i obiteljskog konteksta također mogu utjecati na to kako novi mediji utječu na razvoj emocionalne komunikacije (Kirkorian, 2008).

7. Strategije za optimalno korištenje novih medija u razvoju komunikacijskih vještina kod djece

S obzirom na potencijalne koristi i rizike povezane s korištenjem novih medija u predprimarnom razdoblju, ključno je razviti strategije koje će optimizirati pozitivne učinke i minimizirati potencijalne negativne posljedice.

7.1. Selektivno i primjereno korištenje medija

Jedna od ključnih strategija za razvoj komunikacijskih vještina djece u predprimarnom razdoblju uz uporabu novih medija jest selektivno i dobno primjereno korištenje medija. Naglasak treba biti na kvaliteti medijskog sadržaja, a ne na količini vremena provedenog pred ekranima. Hirsh-Pasek i suradnici (2015) predlažu četiri stupa kvalitetnog edukativnog medija za djecu: aktivno učenje, angažman, smisleno iskustvo i socijalnu interakciju. Američka akademija za pedijatriju (AAP) preporučuje izbjegavanje korištenja ekrana (osim video poziva) za djecu mlađu od 18 mjeseci, ograničeno korištenje visokokvalitetnih programa za djecu od 18 do 24 mjeseca, te ne više od jednog sata dnevno visokokvalitetnih programa za djecu od 2 do 5 godina (AAP Council on Communications and Media, 2016). Prednost treba dati medijima koji su specifično dizajnirani za poticanje razvoja komunikacijskih vještina, poput interaktivnih priča ili aplikacija za učenje jezika.

7.2. Aktivna medijacija i zajedničko korištenje medija

Aktivna medijacija i zajedničko korištenje medija također su ključni za poboljšanje ishoda. Roditelji i odgajatelji trebali bi, kad god je moguće, zajedno s djecom koristiti digitalne medije, komentirajući sadržaj i potičući diskusiju (Rasmussen i sur., 2016). Važno je pomagati djeci povezati digitalne sadržaje s njihovim stvarnim iskustvima, čime se može poboljšati razumijevanje i transfer znanja. Čak i s malom djecom, važno je poticati kritičko razmišljanje o medijskim sadržajima, postavljajući pitanja i potičući refleksiju (Nathanson, 2004.).

7.3. Balansiranje digitalnih i tradicionalnih aktivnosti

Ključno je održavati ravnotežu između korištenja digitalnih medija i drugih važnih razvojnih aktivnosti. Izravne socijalne interakcije i igra trebaju imati prioritet nad korištenjem digitalnih medija (Radesky i sur., 2015). Digitalne aktivnosti trebaju biti integrirane s fizičkim aktivnostima i manipulativnim igrama kada je to moguće. Važno je osigurati dovoljno vremena bez ekrana, posebno prije spavanja i tijekom obroka.

7.4. Razvoj digitalne i medijske pismenosti

Razvoj digitalne i medijske pismenosti od rane dobi također je ključan. Djeca trebaju učiti osnovne vještine korištenja digitalnih uređaja na siguran i odgovoran način (Neumann i sur., 2017). Potrebno je poticati razumijevanje kako mediji funkcioniraju, uključujući koncept oglašavanja i razliku između stvarnosti i fikcije. Osnove online sigurnosti, uključujući zaštitu osobnih informacija, također su važan aspekt (Radesky i sur., 2015)..

7.5. Prilagodavanje individualnim potrebama

Prepoznajući da svako dijete ima jedinstvene potrebe i karakteristike, potrebno je prilagoditi korištenje medija tim individualnim potrebama. Individualizirani pristup omogućava prilagodbu korištenja medija interesima i sposobnostima svakog djeteta (Slovák i Fitzpatrick, 2015.). Za djecu s posebnim potrebama, novi mediji mogu pružiti vrijedne alate za podršku u razvoju komunikacijskih vještina, ali je potreban pažljiv odabir i prilagodba (Neumann i sur., 2017). Važno je također uzeti u obzir kulturalni kontekst pri odabiru i korištenju digitalnih medija.

8. Uloga roditelja i odgajatelja u medijaciji korištenja novih medija

Roditelji i odgajatelji imaju ključnu ulogu u oblikovanju iskustava djece s novim medijima i njihovog utjecaja na razvoj komunikacijskih vještina, stoga u nastavku rada vrši se detaljnija analiza i evaluacija potencijalnih pozitivnih strategija koje roditelji i odgajatelji mogu primijeniti, s ciljem uspostave uravnoteženog utjecaja novih medija na razvoj komunikacijskih vještina u djece (Neumann i sur., 2017).

8.1. Roditeljska medijacija

Roditeljska medijacija odnosi se na strategije koje roditelji koriste za upravljanje i reguliranje iskustava svoje djece s medijima.

Nathanson (1999.) identificira tri glavna tipa roditeljske medijacije: aktivnu medijaciju, restriktivnu medijaciju i zajedničko gledanje. Aktivna medijacija uključuje razgovor s djecom o medijskom sadržaju, objašnjavanje i diskusiju. Ova strategija omogućuje roditeljima da djeci pruže kontekstualne informacije, objasne nejasne ili potencijalno uznemirujuće sadržaje, te potaknu kritičko razmišljanje o onome što djeca gledaju (Neumann i sur., 2017).

Aktivna medijacija može uključivati pitanja poput: "Što misliš da se dogodilo?", "Kako bi se ti osjećao u toj situaciji?" ili "Što misliš, zašto je taj lik tako postupio?". Takva pitanja potiču djecu na dublje razumijevanje i refleksiju o sadržaju kojeg konzumiraju. Restriktivna medijacija uključuje postavljanje pravila o korištenju medija, uključujući ograničenja vremena i sadržaja (Nathanson 1999.). Ova strategija može biti učinkovita u smanjenju izloženosti djece potencijalno štetnim sadržajima, kao i u sprječavanju prekomjernog korištenja medija. Međutim, istraživanja pokazuju da pretjerano restriktivna medijacija može izazvati suprotan učinak, gdje djeca postaju više zainteresirana za zabranjene sadržaje i manje razvijaju samoregulacijske vještine (Neumann i sur., 2017). Stoga je ključno da restriktivna medijacija bude uravnotežena i da se provodi uz objašnjenje razloga za određena ograničenja, čime se djeci pomaže razumjeti važnost tih pravila (Blackwell i suradnici 2014).

Zajedničko gledanje, koje podrazumijeva zajedničko korištenje medija bez nužno aktivne diskusije, može također imati pozitivan utjecaj, osobito kada roditelji daju primjer odgovornog

korištenja medija (Neumann i sur., 2017).

Navedeno može uključivati gledanje obrazovnih emisija zajedno s djecom ili igranje edukativnih igara, pri čemu roditelji mogu modelirati pozitivno ponašanje i interakciju s medijskim sadržajem. Istraživanja pokazuju da je aktivna medijacija najučinkovitija u promicanju pozitivnih ishoda i ublažavanju potencijalnih negativnih učinaka medija (Nathanson, 2001). Međutim, kombinacija svih triju tipova medijacije može pružiti najopsežniji pristup u podržavanju zdravog i uravnoteženog razvoja djece u digitalnom dobu (Neumann i sur., 2017).

8.2. Uloga odgajatelja

Odgajatelji u predškolskim ustanovama također igraju ključnu ulogu u oblikovanju iskustava djece s novim medijima (Neumann i sur., 2017). Jedan od načina na koji to mogu postići jest integracija tehnologije u kurikulum. Odgajatelji mogu koristiti digitalne alate i resurse na smislen način koji podržava razvoj komunikacijskih vještina. Na primjer, korištenje interaktivnih priča može potaknuti djecu na verbalizaciju svojih misli i osjećaja, dok aplikacije za učenje jezika mogu pomoći u razvoju rječnika i gramatičkih struktura (Nathanson 1999.). Plowman i Stephen (2003) ističu važnost smislene integracije tehnologije u obrazovne aktivnosti, koja ne bi trebala biti samo dodatak već integralni dio kurikuluma.

Osim toga, odgajatelji mogu modelirati odgovorno i svrhovito korištenje digitalnih medija. To znači da sami trebaju pokazivati primjer pozitivnog korištenja tehnologije, poput ograničavanja vremena provedenog pred ekranom, biranja kvalitetnih sadržaja i aktivnog uključivanja djece u interakciju s medijima (Nathanson 1999.). Blackwell i suradnici (2014) naglašavaju važnost uloge odgajatelja kao modela ponašanja, jer djeca često imitiraju ponašanje odraslih u njihovom okruženju.

Suradnja s roditeljima je također ključna kako bi se osigurala konzistentnost u pristupu korištenju medija kod kuće i u predškolskoj ustanovi (Nathanson 1999.). Redovite komunikacije između odgajatelja i roditelja mogu pomoći u uskladivanju pravila i očekivanja vezanih uz korištenje digitalnih medija.

8.3. Edukacija roditelja i odgajatelja

S obzirom na brze promjene u području digitalnih medija, kontinuirana edukacija roditelja i odgajatelja je ključna (Nathanson 1999.). Prije svega, važno je da roditelji i odgajatelji budu upoznati s najnovijim istraživanjima o utjecaju novih medija na razvoj djece. Livingstone i Franklin (2018) naglašavaju potrebu za stalnim informiranjem i ažuriranjem znanja kako bi roditelji i odgajatelji mogli donositi informirane odluke o korištenju medija.

Razvoj digitalnih vještina kod roditelja i odgajatelja također je ključan. Odrasli trebaju razvijati svoje digitalne vještine kako bi mogli učinkovito podržati i usmjeravati djecu u njihovom korištenju medija. Ovo uključuje razumijevanje kako koristiti različite digitalne alate, kako ocijeniti kvalitetu medijskih sadržaja i kako poticati sigurno i odgovorno ponašanje na internetu (Blackwell i suradnici, 2014).

Edukacija o učinkovitim strategijama medijacije i kako ih primijeniti u svakodnevnom životu također je važna. U tu svrhu bilo bi poboljšano provoditi programe obuke koji roditeljima i odgajateljima pružaju praktične savjete i alate za medijaciju. Ovo može uključivati radionice, online resurse i individualno savjetovanje, čime se osigurava da odrasli imaju potrebne vještine i znanja za podršku dječjem razvoju u digitalnom okruženju (Livingstone i Franklin 2018).

Sve ove strategije zajedno mogu značajno doprinijeti razvoju komunikacijskih vještina djece u predprimarnom razdoblju. Integracija tehnologije u kurikulum, modeliranje odgovornog korištenja, suradnja s roditeljima, te kontinuirana edukacija svih uključenih strana ključni su elementi uspješnog pristupa koji može pomoći djeci da razviju potrebne vještine za uspješno funkcioniranje i razvoj u digitalnome dobu (Blackwell i suradnici, 2014).

9. Etička razmatranja i pitanja digitalne pismenosti

Korištenje novih medija u predprimarnom obrazovanju otvara brojna etička pitanja i naglašava važnost razvoja digitalne pismenosti od rane dobi (Buckingham, 2015). Uvođenje digitalnih alata i resursa u obrazovanje djeteta zahtijeva pažljivo razmatranje brojnih aspekata kako bi se osiguralo da tehnologija koristi, a ne šteti, razvoju djece.

Jedno od ključnih etičkih pitanja jest kako osigurati zaštitu osobnih podataka djece pri korištenju digitalnih aplikacija i platformi (Nathanson 1999).. Djeca su posebno ranjiva kada je riječ o privatnosti i sigurnosti podataka, te je nužno osigurati da svi podaci prikupljeni putem digitalnih medija budu zaštićeni od neovlaštenog pristupa. Holloway i suradnici (2013) ističu važnost implementacije strogih sigurnosnih protokola i transparentnosti u načinu prikupljanja i korištenja podataka kako bi se zaštitila privatnost djece.

Drugo važno etičko pitanje odnosi se na komercijalizaciju djetinjstva. S porastom korištenja digitalnih medija među djecom, dolazi do sve veće komercijalizacije dječjeg digitalnog iskustva, uključujući ciljano oglašavanje. Buckingham (2015) upozorava na opasnost od komercijalnih interesa koji mogu manipulirati dječjim iskustvima i preferencijama. Etika zahtijeva da se djecu zaštiti od agresivnog oglašavanja i komercijalnog iskorištavanja, osiguravajući da medijski sadržaji kojima su izloženi imaju obrazovnu i razvojnu vrijednost.

Još jedno ključno pitanje je digitalni jaz, koji se odnosi na nejednak pristup kvalitetnim digitalnim resursima među djecom različitog socioekonomskog statusa. Ovo zahtijeva ulaganje u infrastrukturu i resurse kako bi se smanjile nejednakosti i osigurala pravedna prilika za razvoj digitalnih vještina kod sve djece.

Balansiranje potrebe za zaštitom djece od potencijalnih online rizika s važnosti razvoja njihove autonomije i digitalnih vještina također predstavlja značajno etičko pitanje. Livingstone i Had- don (2009) naglašavaju važnost postizanja ravnoteže između omogućavanja dječje autonomije u korištenju digitalnih medija i pružanja adekvatne zaštite od potencijalno štetnih sadržaja i aktivnosti. Odrasli trebaju voditi djecu kroz digitalni svijet, osiguravajući da razviju potrebne vještine za samostalno i sigurno korištenje tehnologije.

9.1. Razvoj digitalne pismenosti

Digitalna pismenost postaje sve važnija vještina, čak i za djecu u predprimarnom razdoblju (Buckingham, 2015). Uključuje nekoliko ključnih aspekata koji su temeljni za razumijevanje i korištenje digitalnih alata na siguran i odgovoran način.

Prvi ključni aspekt je osnovno razumijevanje tehnologije. Djeca trebaju razviti osnovno razumijevanje kako digitalni uređaji i internet funkcioniraju.

Već u ranom djetinjstvu djeca mogu početi učiti osnovne tehničke pojmove i funkcionalnosti uređaja, što može uključivati jednostavne aktivnosti poput uključivanja i isključivanja uređaja, korištenja aplikacija i navigacije internetom (Haddon, 2009)..

Kritičko mišljenje drugi je ključan aspekt digitalne pismenosti. Djecu treba poticati na razvoj sposobnosti kritičkog promišljanja o digitalnim sadržajima, uključujući prepoznavanje pouzdanosti izvora informacija. Buckingham (2015) ističe važnost učenja djece kako razlikovati stvarnost od fikcije i razumjeti motive iza različitih medijskih poruka.

Sigurno korištenje interneta i digitalnih uređaja također je esencijalno. Djeca trebaju učiti o osnovama online sigurnosti, uključujući zaštitu osobnih informacija i prepoznavanje sigurnosnih prijetnji. Holloway i suradnici (2013) naglašavaju važnost edukacije djece o pravilima sigurnog ponašanja na internetu, kao što su izbjegavanje dijeljenja osobnih informacija i prepoznavanje potencijalno opasnih situacija.

Kreativno izražavanje još je jedan bitan aspekt digitalne pismenosti. Korištenje digitalnih alata za kreativno izražavanje i stvaranje sadržaja može značajno doprinijeti razvoju dječjih vještina (Haddon, 2009). Digitalni alati mogu potaknuti djecu na kreativno izražavanje kroz aktivnosti poput stvaranja digitalnih priča, crteža ili glazbe.

Razvoj vještina za učinkovitu i odgovornu digitalnu komunikaciju također je ključan. Livingstone i Haddon (2009) naglašavaju važnost učenja djece kako komunicirati na odgovoran način, što uključuje razumijevanje etike digitalne komunikacije, pristojnosti i poštivanja drugih u online okruženju.

9.2. Strategije za razvoj digitalne pismenosti u predprimarnom razdoblju

Razvoj digitalne pismenosti u ranoj dobi zahtijeva pažljiv pristup koji uzima u obzir razvojne sposobnosti djece. Integracija igre, storytelling, praktične aktivnosti, modeliranje i suradnja s roditeljima ključni su elementi ovoga procesa.

Storytelling ili pripovijedanje može se koristiti za podučavanje o digitalnoj sigurnosti i etici (Haddon, 2009). Priče i narativi mogu pomoći djeci da bolje razumiju složene koncepte na način koji je njima razumljiv i zanimljiv. Priče mogu biti moćan alat za prenošenje moralnih i etičkih lekcija, pružajući djeci priliku da se poistovjete s likovima i situacijama te tako bolje razumiju važnost sigurnog i odgovornog ponašanja na internetu (Holloway i suradnici, 2013).

Pružanje prilika za praktično istraživanje i eksperimentiranje s digitalnim alatima pod nadzorom odraslih može pomoći djeci da razviju praktične vještine i bolje razumiju tehnologiju (Haddon, 2009.). Kucirkova i suradnici (2014) preporučuju aktivnosti koje uključuju interakciju s tehnologijom na praktičan i angažiran način, čime se djeca potiču na aktivno sudjelovanje u procesu učenja.

Modeliranje odgovornog i kritičkog korištenja digitalnih medija također je ključan element razvoja digitalne pismenosti. Blackwell i suradnici (2014.) ističu važnost odraslih kao uzora, čije ponašanje djeca često imitiraju. Odrasli bi trebali demonstrirati pozitivne prakse korištenja tehnologije, uključujući kritičko promišljanje i odgovorno ponašanje online, čime se djeci pruža dobar primjer za oponašanje (Haddon, 2009)..

Uključivanje roditelja u proces razvoja digitalne pismenosti ključno je za osiguranje kontinuiteta između kuće i obrazovnog okruženja (Blackwell i suradnici, 2014). Ključno je naglasiti važnost suradnje između odgajatelja i roditelja kako bi se osigurala dosljedna podrška djeci u razvoju digitalnih vještina (Haddon, 2009).. Roditelji i odgajatelji trebali bi zajedno raditi na stvaranju okruženja koje podržava sigurno i učinkovito korištenje digitalnih alata, te educirati djecu o potencijalnim opasnostima i prednostima digitalnog svijeta (Buckingham, 2015).

10. Moderne pedagoške strategije za razvoj komunikacijskih vještina

U eri rapidnog tehnološkog napretka i sve veće digitalizacije društva, razvoj komunikacijskih vještina kod djece u predprimarnom razdoblju zahtijeva inovativne pedagoške pristupe. Komunikacijske vještine u predškolskom razdoblju obuhvaćaju širok spektar sposobnosti, uključujući verbalnu i neverbalnu komunikaciju, aktivno slušanje, empatiju i sposobnost izražavanja misli i osjećaja. Razvoj ovih vještina u ranoj dobi postavlja temelje za budući akademski, profesionalni i osobni uspjeh (Blackwell i suradnici, 2014).. Moderne pedagoške strategije moraju uzeti u obzir kako tradicionalne metode razvoja ovih vještina, tako i mogućnosti koje pruža nova tehnologija (Haddon, 2009.).

Verbalna komunikacija uključuje sposobnost jasnog i učinkovito izražavanja misli i osjećaja. (Blackwell i suradnici, 2014). Djeca trebaju učiti kako koristiti jezik za komunikaciju s vršnjacima i odraslima, kako bi se mogli izraziti na razumljiv način. Neverbalna komunikacija uključuje izraze lica, geste, govor tijela i ton glas. Djeca trebaju učiti kako čitati i interpretirati neverbalne znakove, kao i kako koristiti neverbalnu komunikaciju kako bi prenijeli svoje misli i osjećaje.

Aktivno slušanje je ključna vještina koja omogućuje djeci da bolje razumiju i reagiraju na ono što im drugi govore (Holloway i suradnici, 2013). Aktivno slušanje uključuje pažljivo slušanje, postavljanje pitanja za razjašnjenje i davanje povratne informacije. Empatija, ili sposobnost razumijevanja i dijeljenja osjećaja drugih, također je važna komunikacijska vještina. Djeca trebaju učiti kako prepoznati i odgovoriti na emocionalne potrebe drugih, što im pomaže u izgradnji pozitivnih međuljudskih odnosa.

Sposobnost izražavanja misli i osjećaja ključna je za osobni razvoj djece (Blackwell i suradnici, 2014). Djeca trebaju učiti kako verbalno izražavati svoje misli, osjećaje i potrebe na način koji je prikladan i razumljiv za druge. Ova vještina pomaže djeci da se osjećaju shvaćeno i podržano, što je važno za njihov emocionalni i socijalni razvoj.

Moderne pedagoške strategije za razvoj komunikacijskih vještina moraju uzeti u obzir kako tradicionalne metode, tako i nove mogućnosti koje pruža tehnologija. Integracija tehnologije u obrazovne aktivnosti može pružiti djeci nove načine za vježbanje i razvoj komunikacijskih vještina. Na primjer, korištenje digitalnih alata za suradnju može pomoći djeci da nauče kako učinkovito komunicirati i surađivati s vršnjacima (Holloway i suradnici, 2013). Također, korištenje digitalnih priča može pomoći djeci da razviju svoje verbalne i neverbalne komunikacijske vještine

kroz interaktivne aktivnosti.

Razvoj komunikacijskih vještina kod djece u predprimarnom razdoblju ključan je za njihov budući uspjeh u svim aspektima života (Holloway i suradnici, 2013). Inovativne pedagoške strategije koje integriraju tehnologiju i pružaju djeci različite načine za vježbanje i razvoj tih vještina mogu značajno doprinijeti njihovom razvoju. Uvođenje ovih strategija u predškolske ustanove može pomoći djeci da razviju potrebne vještine za uspješno funkcioniranje u digitalnom dobu, postavljajući temelje za njihov budući akademski, profesionalni i osobni uspjeh (Haddon, 2009.).

10.1. Digitalno pripovijedanje

Digitalno pripovijedanje kombinira tradicionalno umijeće pričanja priča s modernim digitalnim alatima, omogućujući djeci da kreiraju multimedijalne priče koje integriraju tekst, slike, audio i video elemente (Holloway i suradnici, 2013). Ova metoda nudi brojne prednosti, uključujući poticanje kreativnog izražavanja, razvoj narativnih vještina, poboljšanje digitalnih kompetencija i integraciju različitih oblika komunikacije, poput verbalne, vizualne i auditivne komunikacije (Haddon, 2009.).

Prvi korak u implementaciji digitalnog pripovijedanja je uvod u koncept. Odgajatelji trebaju djeci objasniti što je digitalno pripovijedanje i kako se razlikuje od tradicionalnog pričanja priča (Holloway i suradnici, 2013). Ovaj uvod može uključivati primjere digitalnih priča kako bi djeca imala jasnu predodžbu o tome što će raditi (Haddon, 2009.).

Nakon uvoda slijedi zajednički odabir teme. Važno je da tema bude relevantna i zanimljiva djeci kako bi se potaknula njihova motivacija i angažman (Holloway i suradnici, 2013).. U ovom procesu odgajatelji mogu voditi diskusije s djecom, potičući ih da predlažu ideje i zajednički odlučuju o temi priče.

Planiranje priče ili storyboarding sljedeći je korak. Djeca zajedno s odgajateljima planiraju strukturu priče, određujući redoslijed događaja, likove i ključne elemente priče. Ovaj korak pomaže djeci da organiziraju svoje ideje i razviju koherentnu narativnu strukturu (Haddon, 2009.).

Kreiranje digitalnih elemenata uključuje fotografiranje, crtanje i snimanje audio zapisa koji će biti uključeni u priču. Djeca mogu koristiti tablete ili kamere za fotografiranje scena ili objekata, crtati likove ili pozadine te snimati glasove i zvukove koji će dodati dubinu njihovim pričama

(Haddon, 2009.).

Nakon što su svi elementi kreirani, djeca ih sastavljaju koristeći jednostavne alate za digitalno pripovijedanje. Alati poput aplikacija za kreiranje e-knjiga omogućuju djeci da integriraju tekst, slike, audio i video u koherentnu priču. Ovaj proces ne samo da potiče kreativnost već i poboljšava njihove digitalne vještine, jer djeca uče kako koristiti različite tehnološke alate za stvaranje sadržaja.

Prezentacija i diskusija o kreiranim pričama završni je korak. Djeca prezentiraju svoje priče svojim vršnjacima i roditeljima, što im pomaže razviti samopouzdanje u izražavanju i prezentacijskim vještinama. Nakon prezentacije, odgajatelji potiču diskusiju o pričama, omogućujući djeci da reflektiraju o svom radu i razmjenjuju mišljenja.

Istraživanja Holloway-ja i suradnika iz 2013. godine pokazala su da digitalno pripovijedanje može značajno poboljšati jezične vještine i digitalnu pismenost kod predškolske djece. Djeca koja su sudjelovala u aktivnostima digitalnog pripovijedanja pokazala su poboljšanje u nekoliko područja. Njihov vokabular je postao bogatiji, jer su koristili širi raspon riječi u svojim pričama. Struktura priča također se poboljšala, s djecom koja su pokazala bolju sposobnost organiziranja ideja u koherentnu narativnu strukturu. Samopouzdanje u izražavanju se povećalo, jer su djeca postala sigurnija u prezentiranju svojih priča. Konačno, njihove digitalne vještine su se poboljšale, s djecom koja su pokazala bolju sposobnost korištenja osnovnih digitalnih alata.

10.2. Evaluacija i praćenje napretka

Kako bi se osigurala učinkovitost modernih pedagoških strategija u razvoju komunikacijskih vještina, ključno je implementirati sustav kontinuirane evaluacije i praćenja napretka (Blackwell i suradnici, 2014). Kontinuirana evaluacija omogućava odgajateljima da prate individualni napredak svakog djeteta, identificiraju područja koja zahtijevaju dodatnu pažnju i prilagode obrazovne aktivnosti kako bi se osigurao optimalan razvoj komunikacijskih vještina (Holloway i suradnici, 2013)..

Jedna od najvažnijih metoda evaluacije je sustavno promatranje djece tijekom aktivnosti (Holloway i suradnici, 2013). Odgajatelji koriste opservacije kako bi dobili uvid u verbalnu i neverbalnu komunikaciju djece, njihovu suradnju s vršnjacima i korištenje digitalnih alata. Kreiranje individualnih digitalnih portfolija za svako dijete omogućava sustavno praćenje napretka kroz različite aktivnosti i vremenske periode (Holloway i suradnici, 2013)..

Digitalni portfoliji uključuju uzorke dječjih radova, audio i video snimke, te refleksije odgajatelja (Holloway i suradnici, 2013).. Poticanje djece da daju konstruktivne povratne informacije jedni drugima razvija njihove komunikacijske vještine i kritičko mišljenje (Blackwell i suradnici, 2014). Vršnjačka evaluacija uključuje aktivnosti u kojima djeca promatraju rad svojih vršnjaka, dijele svoja zapažanja i pružaju sugestije za poboljšanje. Voditi djecu kroz proces samorefleksije o njihovom napretku i iskustvima ključno je za razvoj samosvijesti i samopouzdanja. Koristeći dobno primjerene metode, poput crtanja ili jednostavnih skala s emotikonima, odgajatelji pomažu djeci da razmisle o svom učenju i identificiraju vlastite snage i područja za poboljšanje (Holloway i suradnici, 2013)..

Korištenje standardiziranih alata za procjenu komunikacijskih vještina prilagođenih predškolskoj dobi omogućava objektivno mjerenje napretka (Blackwell i suradnici, 2014). Jedan od takvih alata je Communication and Symbolic Behavior Scales (CSBS), koji procjenjuje različite aspekte komunikacije i simboličkog ponašanja. Strukturirane procjene pružaju kvantitativne podatke koji se mogu koristiti za praćenje napretka i prilagodbu obrazovnih strategija (Holloway i suradnici, 2013). Primjer uspješne implementacije programa za razvoj komunikacijskih vještina uključuje korištenje aplikacija kao što su "Duolingo for Kids" i "Babbel" za interaktivno učenje jezika.

U skupini od 20 djece u dobi od 4-6 godina, odgajatelji su uspostavili suradnju s vrtićima u Italiji i Njemačkoj za redovite video pozive (Holloway i suradnici, 2013). Ove virtualne ekskurzije

uključivale su "posjete" znamenitostima, muzejima i prirodnim ljepotama različitih zemalja. Jedan od glavnih izazova bio je koordinacija video poziva s vrtićima u drugim vremenskim zonama. Kako bi se riješio ovaj problem, uspostavljen je fleksibilan raspored i rotacija grupa, omogućujući svakom djetetu sudjelovanje u video pozivima (Blackwell i suradnici, 2014).. Drugi izazov bio je održavanje kontinuiteta u učenju. Kako bi se osigurao kontinuirani napredak, kreirani su individualni jezični portfoliji za praćenje napretka svakog djeteta. Ovi portfoliji omogućili su odgajateljima da prilagode aktivnosti potrebama svakog djeteta i osiguraju da svako dijete dobije podršku koja mu je potrebna za uspješan razvoj komunikacijskih vještina. Evaluacija i praćenje napretka ključni su za osiguranje učinkovitosti pedagoških strategija (Holloway i suradnici, 2013).

11. Zaključak

Utjecaj novih medija na razvoj komunikacijskih vještina djece u predprimarnom razdoblju predstavlja kompleksno i dinamično područje koje zahtijeva kontinuirano istraživanje i prilagodbu praksi. Dok novi mediji pružaju brojne mogućnosti za podršku razvoju jezičnih, socijalnih i emocionalnih komunikacijskih vještina, oni također donose značajne izazove i potencijalne rizike. Zaključni pregled ranije navedenih činjenica u radu ukazuju da novi mediji mogu podržati razvoj vokabulara, fonološke svijesti i narativnih vještina kada se koriste na primjeren način i s kvalitetnim sadržajem. Interaktivni i dobro dizajnirani digitalni alati mogu pružiti vrijedne prilike za vježbanje socijalnih komunikacijskih vještina i razvoj emocionalne inteligencije.

Međutim, prekomjerno i nekritičko korištenje digitalnih medija može imati negativne učinke na razvoj komunikacijskih vještina, uključujući smanjenje izravnih socijalnih interakcija i potencijalne probleme s pažnjom i fokusom. Roditeljska i odgajateljska medijacija igraju ključnu ulogu u oblikovanju iskustava djece s novim medijima.

Razvoj digitalne pismenosti od rane dobi postaje sve važniji za pripremu djece za život u digitalnom društvu. Također, postoji potreba za daljnjim istraživanjem dugoročnih učinaka korištenja novih medija u ranom djetinjstvu, kao i za razvoj inovativnih obrazovnih strategija koje učinkovito integriraju digitalne tehnologije.

Optimalno korištenje novih medija u podršci razvoju komunikacijskih vještina u predprimarnom razdoblju zahtijeva pažljiv, uravnotežen pristup koji uzima u obzir individualne potrebe djeteta, kvalitetu medijskog sadržaja, kontekst korištenja i aktivnu ulogu odraslih. Ključna je kontinuirana suradnja između istraživača, odgajatelja, i roditelja kako bi se osigurala pozitivna i sigurna klima u kojoj djeca mogu maksimalno iskoristiti potencijal novih medija za svoj razvoj, istovremeno minimizirajući potencijalne rizike. Uspješno integriranje novih medija u obrazovni proces može značajno doprinijeti razvoju komunikacijskih vještina, pružajući djeci alate i vještine potrebne za uspješno snalaženje u sve digitaliziranijem svijetu. Stoga je neophodno nastaviti razvijati i prilagođavati pedagoške strategije koje omogućuju uravnoteženo korištenje digitalnih tehnologija, osiguravajući da djeca budu adekvatno pripremljena za izazove i mogućnosti koje nosi digitalna era.

Literatura

- [1] Swaminathan, S., Wright, J. *Early Childhood Teachers' Use of Technology to Support Communication Development* (2005.)
Preuzeto sa <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED574738.pdf> , 20.5.2024.
- [2] Doğan, Y. , *The Impact of Digital Media on Language Development in Early Childhood*. Retrieved, Rezekne Academy of Technologies, Latvia (2018.)
Preuzeto sa <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/536734> , 20.3.2024.
- [3] Hart, B., Risley, T. R., *The Contribution of Early Communication Quality to Low-Income Children's Language Development* (1995.)
Preuzeto sa <https://www.jstor.org/stable/1131028> , (25.5.2024)
- [4] Livingstone, S., Franklin, K., *Families with young children and 'screen time' advice*. *Journal of Health Visiting*, (2018.)
Preuzeto sa <https://www.magonlineibrary.com/doi/abs/10.12968/johv.2018.6.9.434> , (23.5.2024.)
- [5] Lev Manovich, *The language of new media* (2022.)
Preuzeto sa <https://www.alice.id.tue.nl/references/manovich-2001.pdf> , (20.6.2024.)
- [6] Common Sense Media, *Common Sense Media Census: Media Use By Kids Age Zero To Eight* (2022.)
Preuzeto sa https://www.commonsensemedia.org/sites/default/files/research/report/2020_zero_to_eight_census_final_web.pdf , (13.4.2024)
- [7] Guernsey Lisa, H. Levine Michael, *Nurturing Young Readers* (2018.), Preuzeto sa https://www.aft.org/ae/fall2016/guernsey_levine , (25.5.2024.)
- [8] Study, *Vygotsky's Sociocultural Theory* (1988.) Preuzeto sa <http://www.ceebl.manchester.ac.uk/events/archive/aligningcollaborativelearning/Vygotsky.pdf> , (25.5.2024.)
- [9] Daft Lengel, *Media richness* (1986.),
Preuzeto sa <https://en.wikipedia.org/wiki/Mediarichnesstheory>, (23.5.2024)
- [10] Bronfenbrenner, U., *Br Bronfenbrenner's ecological system theory* (2005.)
Preuzeto Sa https://dropoutprevention.org/wp-content/uploads/2015/07/paquetteryanwebquest_20091110.pdf , (15.6.2024.)
- [11] Sweller, J, *Cognitive Load During Problem Solving: Effects on Learning*. *Cognitive Science* (1988.), Preuzeto sa <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1750628>
- [12] Plowman, L., McPake, J., Stephen, C. (2012). *Extending opportunities for learning: Th role of digital media in early education* (2012.)

- Preuzeto sa <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203115558-15/extending-opportunities-learning-lydia-plowman-joanna-mcpake-christine-stephen> ,
(23.5.2024)
- [13]Anderson, C. A., Subrahmanyam, K. (2017). *Digital media and youth: The effects of social media on development and well-being* (2017.).
Preuzeto sa <https://www.cdmc.ucla.edu/research/publications-kaveri-subrahmanyam-phd/> ,
(23.5.2024)
- [14]Byron, T. (2008). *The Byron Review: Children and New Technology*. London: DCSF Publications (2008.),
Preuzeto sa
https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/7332/7/Final%20Report%20Bookmarked_Redacted.pdf ,
(23.5.2024)
- [15]The Power of Play: A Pediatric Role in Enhancing Development in Young Children, Preuzeto sa <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30126932/>, (23.5.2024)
- [16]Valkenburg P. M., Krcmar M., Peeters A. L., Marseille N. M., *Linking parental mediation practices to adolescents' problematic online screen use* (2009.)
Preuzeto sa <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7044585/> , (23.5.2024)
- [17]Buckingham D. *The Impact of the Media on Children and Young People with a particular focus on computer games and the internet* (2007.) , Preuzeto sa
<https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/7363/1/Buckingham%20Impact%20of%20Media%20Literature%20Review%20for%20the%20Byron%20Review.pdf> , (23.6.2024.)
- [18]Holloway, D., Green, L., Livingstone, S. *Zero to eight: Young children and their internet use* (2013.).
Preuzeto sa: <https://ro.ecu.edu.au/ecuworks2013/929/> ,(23.5.2024)
- [19]Media richness
Preuzeto sa <https://en.wikipedia.org/wiki/Mediarichnesstheory> , (23.5.2024)

